

**Axı bizim həyatımız abstrakt həyat deyil.
Biz realist insanlarıq, Allah dünyanı realist yaradıb.**

"Gözlərinin bəbəyi neyçün qaradır?
İnsanlıq ölmüşdür, mətəm saxlayır".

Dediym rəsm əsərində xeyir
və şər in mübarizəsi var, Adəmlə

ART müsahibə

Müsahibimiz Azərbaycan rəssamlıq
sənətinin görkəmli nümayəndəsi,
Azərbaycan Respublikasının
əməkdar rəssamı, YUNESKO
Rəssamlar İttifaqının üzvü
Sakit Məmmədovdur

- Sakit müəllim, xoş gördük.
Yorulmuyasınız. İş başında gö-
rüşdük sizə, hansı əsər üz-
rində çalışırsınız?

- Çoxu ələ düşür ki, mən
çox vaxt xarici ölkələrdə oluram.
Amma mən xarici ölkələrdə işin-
lə əlaqəli qısa müddətli qalıram;
3 gün, 5 gün, maksimum 10 gün.
Bakıya qayıdanda 1-2 ay emalat-
xanaya qapılıb işlərimi görürəm.
Yersiz tədbirlərə getmirəm.

Sovet dövrünün gözəl adət-
lərindən biri də o idi ki, rəssamlar
sərgilərə hazırlardı və hamı da
gözləyirdi ki, görəsən Böyükəgə
Mirzazadə, Tahir Salahov, Səttar
Bəhlulzadə və b. hansı tablolarla
çıxış edəcək. Rəssamlar da heç
kimə görünmədən, qapanıb işlə-
yirdilər, birdən əsərlər çıxırdı
üzə. İndi mən də ələ bir metod
təbiiq etməmiş burada, tələbələ-
rimlə Novruzla bağlı sərgiyə ha-
zırlaşırdı. Novruz Azərbaycanın
milli-mənəvi dəyəridir. Ən gözəl
bayramımızdır. Hazırda mən "Ba-
har qızı" rəsmi üzərində işləyirəm.
Bütün atributları onun üz-
rində göstərmək istəyirəm. Çün-
ki, mənə Novruzla bağlı çox nara-
hat edən bir məqam var: bu da
"Keçəl"lə "Kosa"dır. Şaxta baba,
Santa Klaus, Qar qız - hamısı
uşaqlara hədiyyə edir, bunlar
uşaqların əlindən konfet oğurla-
yır. Bunlar bizə sınıyan personaj-
lardır. Cındırlarından cin hürkür.
Belə personajlar bizim ola bil-
məz. Novruz gözəl bayramdır,
yeni ilin, baharın gəlişini göstərir,
ona bahar qızı, tonqal üzərindən
atılma, gözəl rəqslər yaraşır. Da-
ha sonra papaqatdı var, bu da
ürəkəcan adət deyil. Bizdə gözəl
adətlər var, bir yemək bişirəndə,
bayram süfrəsi açanda 7 evə bun-
dan pay verirlər. Elə bunu Nov-
ruzda da etmək lazımdır. Başqa-
sının qapısını dınlaməkdənsə, belə
adətlər daha uyğundur.

Buna görə də mən uşaqlarla
danışmışam, demişəm gəlin ha-
mımız Novruzla aid işlər görək.

- Novruz bayramı ilə bağlı
sərgini artıq planlamısınız?

- Bəli. Kollektiv sərgi olacaq.
"Qalereya 1969"da planlayırıq.

Bayram olanda təkcə ritm yox,
rəng bayramı da olmalıdır. Nov-
ruz özü də rəng bayramıdır.

Novruz işləri ilə yanaşı son iş-
lərimdən biri "Yozulmamış yuxu-
lar"dır. 7 metrlik bir qrafikadır. 7
parçadan ibarətdir, birləşdirilən-
də bir rəsm olur.

Yeni bu dünyanın problemlə-
rini görəndə insan istəyir bunlar
yuxu olsun. Bir yandan da ələ
bugünkü günlər də insana yuxu
kimi gəlir. Mən indiki problemlər,
insanların bir-birinə və təbiətə
münasibəti, müharibələr fonu-
nda baxanda bugünkü dünyanı

Allahın əsəri saymıram. Bu gün
internetdə görürəm ki, biri filin
qulağına neft tökür, sonra yandı-
rır, fil balası da yanında yana-
na qaçır. Bu nədir? Bu qədər vəh-
şilik olar?

Nizaminin "Xosrov Şirin"ində
belə məqam var:

Həvvadan tutmuş bu günə qədər
hər bir element orada qeyd olu-
nub.

- Fotoqrafiyanın, video sə-
nətinin inkişaf etdiyi bir za-
manda portretlərə marağın
azalmaması, əksinə, bir az da
məziyyət qazanmasını necə
izah etmək olar?

-Götürək Rembrandt, elə bir
fotoqraf tapmaq olarmı ki, onun
çəkdiyi detalı tapa bilsin. Rəs-
samda ümumiləşdirilmiş tablo
olur. Bizi toyda da fotoqraflar çə-
kir. Bir anlıq durursan, çəkir foto-
nu, təqdim edir. O özün olmur.
Niyə? Niyəsi budur ki, fotoqraf
bizi çəkdiyi an biz heç nə fikirləş-
mirik, yalnız gözələrimizin qurpıl-
mamasını, gözəlirik. Heç nə fi-
kirləşmədiyimiz üçün də üz-
müzdə heç bir ifadə olmur. Ağzı-
mızda yemək varsa, ağzımızı da
saxlayırıq, gözələrimizi bərəldirik;
"çık".

Amma rəssam portret çəkən-
də çəkəcəyi adamları xeyli söhbət
edir, onun bütün üz cizgiləri ilə
tanış olur, onun daxilinə nüfuz
edir, xarakterini öyrənməyə çalı-
şır və sonda bütün bunları bildik-
də portreti hazırlayır. Artıq port-
retdə insanın bütün daxili, cizgi-
ləri qeyd olunur. Artıq bu özün-
sən.

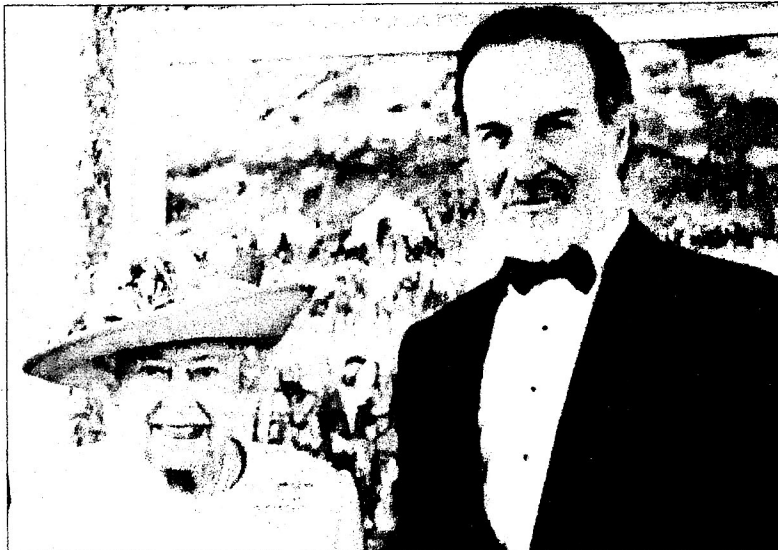
Məsələn, Qara Qarayevin
xeyli fotoları var, amma Tahir Sa-
lahovun çəkdiyi Qara Qarayev
portretinə çatarmı onlar?

Var əllə toxunan xalça, var
maşınla toxunan xalça. Niyə əllə
toxunan qiymətlidir? Xalçaçı ora
ürəyini qoyur, bəzən də risk ələ-
yib əlavələr çəyir. Amma maşın
bu riski heç vaxt eləməz.

Portret təkcə insana aid olmur
ki... Məsələn, Bakının portretini
heç bir rəssam yarada bilməyib.
Amma Tofiq Quliyev onu musiqi
ilə yarada bilib. Tofiq Quliyevin,
Emin Sabitoğlunun musiqisini
eşidəndə insanın gözünə o vaxtın
Bakının panoramı gəlir.

- Sakit müəllim, Orxan Pa-
muk "Mənim adım qırmızı" ro-
manında miniatür rəsmləri Al-
lahın insana, təbiətə baxışı ki-

*İngiltərədə Kraliça Yelizaveta ilə görüşdükdən
sonra ona bir rəsm hədiyyə elədim, təbii ki, bu
portret deyil. Kraliçaya "Cıdır düzü" əsərini
çəkdim. Bu əsərdə Qarabağa aid bütün atribut-
ları qeyd elədim. Süfrədən başlamış, muğam,
xarı bülbül, dilboz ata qədər. Ən hündürdə də
Azərbaycan bayrağı! Hazırda o əsər Vindzor sa-
rayında asılıb. Mən o əsərimi Vindzor sarayına
aparmaqla bayrağımı ora apardım. Artıq mə-
nim bayrağım Vindzor sarayına sancılıb.*

mi, realist rəsmləri isə insanın baxışı kimi qiymətləndirir. Siz bu iki estetikamı necə müqayisə edərdiniz?

- Rəssam təkə rəsm çəkən insan deyil. Ruslar yaxşı şairə də, yazıçıya da, işıqçıya da bəzən rəssam deyirlər; "xudojnik". Miniatur sənəti kitablara, mətnlərə illüstrasiya idi, Azərbaycanda çox böyük məktəbi var idi. Bunu Avropa qısqanmağa başladı və bunu dinin qadağası adı altında zəiflətməyə çalışdılar: bu bütpe-rəstlikdir və s. Özlərində rəsmi inkişaf etdirdilər, bizdə zəiflətdilər, yoxa çıxartdılar. Əslində miniatur, portret hara, büt hara? Təkə İslam yox, xristianlıq da bütə qarşı idi, amma onlar rəsmi qorudu, bizdə zəiflətdi. Halbuki, baxsan xristianlarda xaç, İslamda möhür büt anlayışına daha yaxındır, nəinki portret, rəsm.

Realizm də heç kəsə elə gəlməsin ki, təbiətin köçürülməsidir. Pikasso deyir ki, ağıllı rəssam təbiəti kopyalayır. Dahilər isə təbiəti oğurlayır, mənimsəyir, özünü edir.

Avropa rəssamlığı əslində Təbriz miniatur məktəbindən tutmuş Yaponiyaya qədər Şərqi mədəniyyətindən bəhrələnib.

Məncə, bu cərəyanları, estetikaları birini ilahiləşdirib, birini aşağı salmaq uyğun deyil.

Bilirsinizmi ən maraqlısı nədir? Məsələn, Rembrandtın və digər dahi rəssamların əsərlərinə milyonlarla pul verilir, amma ən böyük realist Allahdır, onun yaratdıqlarına bəzən bir qəpiklik qiymət qoyulmur. İnsanı təhqir edirik, filin qulağını yandırırıq. Amma bir portret qarşısında əsirik.

- **Sakit müəllim, əsərlərinizdə qırmızı məxsusudur. Sanki sizin qırmızı başqa qırmızıdır. Sizin üçün qırmızı nədir?**

- Qırmızı çox qorxulu rəngdir. Qırmızı atəş rəngidir. Həm də əhvalı açan rəngdir. Qırmızı adamın içində bir qəribə oyanış yaradır. Amma qırmızı həm də rəssamlar üçün ehtiyat ediləsi rəngdir. Bu rəngin üstündə hər rəng baxılır. Qanımsız qırmızıdır, bayrağımızda var, günəş doğulanda qırmızı doğulur, qızılgül qırmızıdır, payızda yarpaqlar qızdır. Qırmızını çox sevirəm. Bununla yanaşı, çəhrayı, yaşıl, tünd göy rəngləri də gözəldir. Ümumiyyətlə, öz yerlərində olanda, başqa rənglərlə təmasda uyğun seçiləndə bütün rənglər gözəldir.

- Təxminən 10-15 il öncəyə qədər rəssamlıq da bəzi yaradıcı sahələr kimi avantajsız, rentabəlsiz, gəlir gətirməyən sahə kimi diqqət çəkirdi. Son bir neçə ildə artıq rəssam obrazı məziyyətlərini bərpa etdi. Bu dəyişikliyi nə ilə izah edərdiniz?

Mənim gördüyüm illərdə - 70-ci illərdə rəssamlığa çox böyük maraq yaranmışdı. böyük sərgilər açılırdı, çox ciddi sənətkarlar var idi; Mikayıl Abdulla-

yev, Səttar Bəhlulzadə, Tahir Salahov, Böyükağa Mirzəzadə və b. Bunlar o dönmənin sənətkarları idi. Keçid dövründə maddi sıxıntılar başladı, hərə bir yerə səpələndi, bir az mühit söndü. Sonra başladılar abstraktı bizə sırımağa. Axı bizim həyatımız abstrakt həyat deyil. Biz realist insanlarıq, Allah dünyanı realist yaradıb.

Sonra Rəssamlıq Akademiyası yarandı, bu yanda İncəsənət Unversiteti alternativ oldu. Sonra rəssamlar nailiyyət qazanmağa başladılar. Bir rəssam gördü ki, digər rəssam Bakıda oturma-otura beynəlxalq arenada uğur qazanır, təbii ki, o da buna can atacaq.

10 rəssam tələbə elə təkə mənim vermişəm Azərbaycana. Əslində tələbələr çox olub. Amma 10 tələbə mənim üzümü ağ edən, çox bacarıqlı rəssamlardır. Hansı ki, mən o tələbələrin əsərlərini Gürcüstanda sərgiyə göndərdim, gürcülərin xalq rəssamlarından artıq oldular ki, əskik olmadılar. Bu getdikcə daha yaxşı olacaq.

Əvəllər bir eybəcər tendensiya var idi; bizdən yaşlılar danışır-dı ki, "bizim vaxtımızda tələbələr çox yaxşı oxuyurdu, o vaxtlar Əzim Əzimzadə adına məktəb çox güclü idi, indi yox". İndi həmin müəllim mənimlə fəxr edir. Nə qədər insanlıq varsa, istedad olacaq. Sənin Əzimzadə məktəbin olmasa da, o istedadını bir yolla cilalayacaq.

Bilirsinizmi, bu tendensiya nədən yaranmışdı? Bizdə adət var ki, böyük oturan yerdə balaca oturmaz, böyük danışan yerdə balaca danışmaz. Bəlkə bu balaca böyükdən ağıllı danışacaq, qoy danışsın da. Ona görə də düşünürəm ki, gənclərə böyük yol açmaq lazımdır. Onların qarşısını genişləndirmək gərəkdir. Qoy tələbən səni keçsin, səndən yaxşı olsun. Səndən yaxşı olanda bu sənin başının ucalıdır.

Azərbaycanda çox gözəl bir gənclik var, çox gözəl bir məktəb var. Hansı ki, bu gənclər Azərbaycanın mədəniyyət xadimləri olacaq. Mən buna inanıram.

- **Sakit müəllim, metroda sənişinlərə, insanların kütləvi yerləşdiyi məkanlara diqqət etdikdə cəmiyyətin geyimində bir yeknəsəqlik var. Əksər insanların paltarları qara, bozdur. Bu nəyin göstəricisi ola bilər? Sizcə, bu durum seçilməkdən fərqlənəndən qorxmaq, komplekslə əlaqəli ola bilərmi?**

Avropada görrsən ki, 70 yaşlı kişi rəngarəng paltarda, gü-lərüz, pozitiv halda gəzir. Bizdə görrsən ki, 20 yaşlı gənc, yanında sevgilisi ilə gedir, hər ikisinin əynində qappara paltar. Üzlərindən də zəhrimar tökülür. Bu da daha çox ətrafa, dolayısı ilə özü-nə təsir edir. İnsan arzu etməlidir ki, qonşunun eyvanı gözəl olsun. Çünki sən eyvana çıxanda özünü-nün yox, qonşunun eyvanını gö-rəcəksən. Sən də öz eyvanını göz-əl etməlisən ki, o da gözəl eyvan görsün.

Türkiyədə sərgimə Rusiyanın dünya gözəli gəlmişdi. Sonra bir məclisdə oturdun. Orada o dünya gözəli olmasını çox hiss etdirirdi. Mən o zaman qadına dedim ki, sən dünyaya bir rəssam kimi baxa bilirsən? Yox. Belə olduğu halda o gözələrin qəşəngliyi sənə lazımdır? Sən musiqini musiqi duyumu olan musiqiçilər kimi eşidə bilirsən? Yox. Bəs o qulaqların gözəl olması sənə lazımdır-mı?

O gözəllik bizə lazımdır. O gözəllik yalnız bizim gözümü-zə xidmət edir.

Ona görə də gərəkdir ətrafdakı insanlar əlvən geyinsin.

Biz kompleksli millətlik. Bizim düşüncəmizdə "qonşu nə deyər?" problemi qalmaqdadır. Ona görə də borcun içində olan adam yenə də borca girir, üstünə də maaşını qoyur, gedir növbəti qara kostyumunu alır. Buradan Almaniyaya gedir, qayıdanda yoldaşına qara don alıb gətirir. Heç olmasa, uşaqları əlvən geydirmək lazımdır. Heç olmasa, gənclər əlvən geyinməlidir. Bəlkə də elə olanda gözələrimiz bayram edər.

- **Çəkdiyiniz Roma Papası portretində stolun üzərindəki 4 müqəddəs kitab arasında "Qurani-Kərim" ən üstdədir. Bununla bağlı sizə qeyri-müsəlmanlar tərəfdən irad bildirən olmadı?**

- Xeyr. Heç vaxt. Ümumiyyətlə, mən o rəsmi çəkəndə İtaliya qalereyası ilə çalışırdım. Artıq bir neçə ölkədə sərgi etmişdik. Təklif onlardan gəlmişdi. Orada onun stolunun üzərində xaç var idi. Mən xaçın əvəzinə 4 müqəddəs kitabı rəsm etdim.

O rəsmi elə bir dövrdə çəkmişəm ki, o dövrdə Avropada bizim peyğəmbər təhqir olunurdu. Mən onda müsahibə verdim. Dedim ki, axı peyğəmbərin rəsmi, şəkli heç yerdə yoxdur. Heç kəs onun şəklinin necə olduğunu bilmir. O şəxs, bəlkə də öz atasının karikaturasını çəkib.

Və mən o karikatura çəkəni alqışlayanlara göstərdim ki, bizim dediyimiz müsəlmanlar o qədər humanistdirlər ki, bir rəssam Roma Papasının portretini çəkir, dövlət rəhbəri Vatikanə hədiyyə edir. Hazırda da həmin əsər Vatikan dövlət muzeyində asılıb.

Ardınca İngiltərədə Kraliça Yelizaveta ilə görüşdükdən sonra ona bir rəsm hədiyyə elədim, təbii ki, bu portret deyil. Kraliçaya "Cıdır düzü" əsərini çəkdim. Bu əsərdə Qarabağa aid bütün atributları qeyd elədim. Süfrədən başlamış, muğam, xarı bülbül, dilboz ata qədər. Ən hündürdə də Azərbaycan bayrağı! Hazırda o əsər Vindzor sarayında asılıb. Mən o əsərimi Vindzor sarayına aparmaqqla bayrağımı ora apar-dım. Artıq mənim bayrağım Vindzor sarayına sancılıb.

Söhbətləşdi:
Sərdar AMİN